

širi oslonac na sve snage i izvore društva, onemogućavajući protivniku da stekne bilo kakva politička uporišta među našim stanovništvom, stvorićemo uslove za vođenje dugotrajnog rata u kojem agresor neće imati nikakvih šansi da realizuje svoje ratne ciljeve. Odgoditi odlučujuća rešenja za vreme kada nama bolje odgovara, izbeći početna tučenja naših snaga i osigurati dugotrajnost ratnih dejstava, čime se agresor objektivno dovodi u nepovoljan položaj, znači obezbediti glavne šanse za konačnu pobjedu. Najkraće rečeno, to je stožer oko kojeg se vrti naša vojna i šira odbrambena misao i rešava teorijski i praktično pitanje našeg strategijskog odbrambenog koncepta. Moramo dokazati staru maksimu vojne misli da napadač vuče prvi potez, ali braniocu pripada poslednja reč.

MENSUR IBRAHIMPAŠIĆ

Marksistički metod i savremena vojnoteorijska misao

Čini mi se da je ovaj *okrugli sto* pogodna prilika za pokretanje šire rasprave o temi marksistički metod i savremena vojnoteorijska misao kao temi posebnog značaja u ovom momentu za dalji razvoj naše teorije opštenarodne odbrane.

Usudio bih se čak reći da smo se našli u situaciji u kojoj odsustvo teorijsko-metodoloških rasprava među nama o fenomenima rata i vojne organizacije predstavlja ograničavajući činilac daljeg razvoja naše teorije opštenarodne odbrane, mislim na njen razvoj u meri u kojoj to omogućava i zahteva stvarnost našeg socijalističkog samoupravnog društva i opšti društveno-istorijski uslovi u kojima ono egzistira.

Ako analiziramo sadržaje »Vojnog dela« nalazimo da takvih priloga ima malo, a kada se i javljaju to su slučajevi koji ostaju bez većeg odjeka i uticaja. Ako bi »Vojno delo« uspelo da pokrene i razvije takvu raspravu, mislim da bi doprinelo u ovom momentu rešavanju jednog od najaktuelnijih zadataka daljeg razvoja naše teorije ONO kao savremene marksističke teorije o fenomenima rata i vojne organizacije.

Razume se, tako postavljenu tezu nije ovom prilikom moguće razviti, pa ću pokušati prikazati njenu značajnost i aktuelnost samo na demonstraciji jednog primera našeg zaostajanja u teorijsko-metodološkoj problematizaciji fenomena rata i vojne organizacije u odnosu na nove pojave relevantne za rat i vojnu organizaciju u društvenoj stvarnosti uopšte, a posebno u stvarnosti našeg društva kao socijalističkog samoupravnog društva.

Uzimam za primer naš odnos prema opštem teorijskom određenju vojske, odnosno vojne organizacije, armije i konsekvence tog odnosa. Mi se ili ne bavimo tim određenjem kao aktuelnim teorijskim i metodološkim problemom ili, ukoliko se time bavimo, obično se zadovoljavamo teorijskim određenjem vojske koje je dao Engels.

A šta je bitno za opšte Engelsovo teorijsko određenje vojske? Bitno za Engelsovu opštu, suštinsku definiciju vojske je da on vojsku određuje ne samo kao klasnu instituciju već i kao izraz i činilac etatističkog tipa društvene integracije. U takvom definisanju vojske on je dosledan kako u *Poreklu porodice, privatnog vlasništva i države*, tako i u drugim delima. Engels je tako postupio imajući u vidu one epohe ljudskog društva u kojima vojska nije ni bila mogućna sem kao izraz i činilac etatističkog tipa društvene integracije. Zbog toga su njegovo definisanje i sama definicija vojske u odnosu na takvu društvenu stvarnost bili valjani i kao takvi predstavljali izuzetan doprinos istinskom naučnom objašnjenju nastanka i društvene suštine vojske kao društvene institucije.

Danas imamo društvenu stvarnost u kojoj je vojska, odnosno vojna organizacija, mogućna i kao izraz i činilac istorijski kvalitativno novog tipa društvene integracije koju nazivamo pojmom samoupravna društvena integracija, i koja kao takva predstavlja proces prevazilaženja etatističkog tipa integracije. U odnosu na takav tip društvene integracije, Engelsova definicija vojske, rečeno jezikom metodologije, postaje preuska kao opšta definicija, jer ne može da obuhvati one oblike vojne organizacije koji su po svojoj biti oblici naoružanog naroda, tj. izraz i činilac samoupravne integracije. A takve su upravo naše oružane snage.

Za naš metod razmatranja vojne organizacije, kao marksistički metod, ta činjenica bi morala imati značenje polazne paradigme u istraživanju i objašnjenju svih konkretnih pitanja izgradnje naših oružanih snaga pa time i strategije.

Da li se mi odnosimo prema toj činjenici kao činjenici takvog metodičkog značenja.

Ako se uzmu u obzir programski stavovi SKJ i stavovi druga Tita koji govore o ONO i društvenoj samozaštiti kao procesu podru-

štvljanja poslova odbrane i bezbednosti našeg društva, onda nalazimo da su ti stavovi izvedeni metodom koji utvrđuje da je nova društvena bit naših oružanih snaga kao oblika vojne organizacije ishodište svih njihovih bitnih pojedinačnih odlika.

Ako se uzmu dela naših autora u kojima se na najopštijem nivou govori o izgradnji naših oružanih snaga, nalazimo opštu saglasnost da su te snage u svojoj biti oblici naoružanog naroda. Za taj opšti stav opravdano je reći da je, takođe, izveden metodom koji podružtvljenost naše ONO uzima kao ishodište svih bitnih odlika naših oružanih snaga kao novog tipa vojne organizacije. U tom smislu i obimu mi se na zadovoljavajući način stvaralački odnosimo prema navedenom Engelsovom određenju vojske, noseći se prema činjenicama društvene stvarnosti onako kako se i on odnosio prema njima.

Ali, ako podvrgnemo analizi metod kojim su pisane naše rasprave o pojedinim aspektima izgradnje naših oružanih snaga, utvrdićemo da mnoge od njih nisu dovoljno utemeljene na teorijsko-metodološkoj problematizaciji koja je izvedena iz uvažavanja njihove društvene biti kao podružtvljenih oblika vojne organizacije. Za ilustraciju navešću jedan značajan primer.

U jednom udžbeniku u odeljku o osnovnim principima organizacije i izgradnje oružanih snaga izvedena je definicija i sistematizacija tih principa u kojoj se kaže da su to: ekonomičnost, realnost, elastičnost, stabilnost, univerzalnost i sistematičnost.

Očigledno je da je takva sistematizacija osnovnih principa organizovanja oružanih snaga prihvatljiva i za svaku savremenu vojnu organizaciju koja je izraz etatističkog tipa društvene integracije. Već zbog te činjenice, njena valjanost je sporna, jer se postavlja pitanje kako je moguće da istovetni principi budu osnovni principi konstituisanja vojnih organizacija koje su različite po svojoj društvenoj biti.

Treba reći da se autor izložene sistematizacije osnovnih principa organizacije i izgradnje naših oružanih snaga pozvao na tezu da su one »po svom ustrojstvu, unutrašnjim odnosima, organizaciji, načinu finansiranja i drugom veran izraz našeg društveno-političkog sistema«. On se pozvao i na stav druga Tita u kome se kaže: »Mi organizujemo oružane snage na način koji najbolje odgovara našem samoupravnom sistemu, ekonomskim mogućnostima zemlje i zahtjevima uspešnog vođenja oružane borbe«.

Međutim, prema izloženom rezultatu do kojeg je autor došao, očigledno je da mu ti stavovi nisu služili kao polazni teorijsko-metodološki stavovi u definisanju osnovnih principa organizovanja naših oružanih snaga kao jednog od bitnih pitanja naše strategije.

Zašto se to desilo?

Desilo se zbog toga što je autor pristupio rešavanju takvog teškog teorijskog zadatka kao što je definisanje i sistematizacija osnovnih principa organizovanja naših oružanih snaga kao oblika naoružanog naroda, a da prethodno nije sebi postavio pitanja teorijsko-metodološkog karaktera na koja je morao odgovoriti da bi mogao razviti marksistički utemeljen metod izvođenja tih principa.

Tako, na primer, autor pristupa definisanju osnovnih principa organizovanja naših oružanih snaga bez njihovog prethodnog opšteg teorijskog određenja i bez povlačenja bitne razlike između naših oružanih snaga kao oblika naoružanog naroda i onih oblika vojnih organizacija koji to nisu, to jest onih vojnih organizacija koje predstavljaju oblike etatističkog tipa društvene integracije.

Takođe, on se prethodno ne pita za determinante organizovanja naših oružanih snaga kao oblika naoružanog naroda, a u ovom slučaju odgovor i na to pitanje je nezaobilazan teorijsko-metodološki stav definisanja osnovnih principa organizovanja naših oružanih snaga upravo kao takvih snaga. Uzgred rečeno, za odgovor na to pitanje već je imao oslonu tačku u navedenom stavu druga Tita, u kome se kao bitne determinante načina organizovanja naših oružanih snaga navode — samoupravni sistem, ekonomske mogućnosti zemlje i zahtevi uspešnog vođenja oružane borbe.

Odsustvo nastojanja autora da svoj postupak definisanja osnovnih principa organizovanja naših oružanih snaga utemelji na teorijsko-metodološkim stavovima koji bi pre svega ukazivali na bitne karakteristike tih snaga kao oblika naoružanog naroda, to jest kao podružljene vojne organizacije, imalo je za posledicu, kao što se vidi, takvu definiciju osnovnih principa organizovanja tih snaga u kojoj njihova najbitnija odlika kao istorijski novih oblika vojne organizacije nije ni naznačena, a kamo li posebno razvijena.

Posmatran sa stanovišta marksističkog metoda, takav rezultat je nezadovoljavajući. A nastao je zbog postojanja shvatanja da je moguće i takvo krupno teorijsko istraživanje izvesti bez njegovog svestranog teorijsko-metodološkog utemeljenja.

Nadam se da je pomenuti primer dovoljno indikativan za postizanje saglasnosti u oceni da bismo u narednom periodu bili dužni da teorijsko-metodološkim raspravama istraživanja fenomena rata i vojne organizacije posvetimo mnogo veću pažnju. To je jedini put razvijanja marksističkog metoda teorije opštenarodne odbrane koji nas može dovesti do željenih rezultata.